

การตีพิมพ์บทความซ้ำและการ ส่งต้นฉบับซ้ำ (Duplicate Publication & Submission)

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สัญญา สุขพนิชนันท์

ภาควิชาพยาธิวิทยา, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๑๐๐.

คงไม่มีข้อสงสัยว่าผู้วิจัยอยากเผยแพร่ผลงานการวิจัยของตนหรือกลุ่มของตนให้ได้มากที่สุดทั้งในแง่ของความแพร่หลาย และความคุ้มค่าของการลงทุนลงแรงที่ได้ทุ่มเทลงไปในกรวิจัย การที่ผลงานการวิจัยมักมีหลายแง่มุมที่สามารถนำเสนอได้ ผู้วิจัยอาจแบ่งเขียนเป็นบทความย่อย ๆ เพื่อนำเสนอผลงานการวิจัยให้ได้ครอบคลุม และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมได้อย่างเต็มที่ ถ้าผลงานต่าง ๆ เหล่านี้นำเสนอโดยไม่ซ้ำซ้อนกัน (ไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเนื้อหา โดยเฉพาะผลการวิจัยและวิจารณ์) มักไม่มีปัญหาจริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงาน อย่างไรก็ตาม มีผู้วิจัยบางคนเขียนบทความย่อย ๆ เหล่านี้โดยมีความซ้ำซ้อนของเนื้อหาเกินไป (มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของเนื้อหา) ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงาน ที่เรียกว่า “การตีพิมพ์บทความซ้ำ (Duplicate publication)”

นอกจากนี้ ความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยไม่ได้คงอยู่ตลอดไป แม้ว่าผู้วิจัยจะทำการวิจัยมาด้วยความเหนื่อยยาก เพราะความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยนั้นในทางกฎหมายนั้นแยกออกเป็น ๑) การเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน และ ๒) การเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (เฉพาะในแง่การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน) บางครั้งผู้วิจัยอาจมุ่งมั่นอยู่

กับการวิจัยของตน จนไม่มีเวลาให้กับเรื่องอื่น ยิ่งถ้าผู้วิจัยเป็นอาจารย์แพทย์ด้วยแล้ว ยิ่งเป็นไปได้มากที่จะไม่รู้เรื่องดังกล่าว การละเลยจนทำให้ไม่เข้าใจในเรื่องนี้อาจส่งผลให้ผู้วิจัยยังคงใช้ผลงานการวิจัยของตนไปเขียนบทความต่อไปอีก โดยใช้ตารางหรือภาพประกอบเดียวกับบทความของตนที่ได้รับการตีพิมพ์ไปแล้ว เพราะเข้าใจผิดว่าตนเป็นเจ้าของผลงานวิจัยอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมในการนำเสนอผลงานเรื่อง “การตีพิมพ์บทความซ้ำ” ได้เช่นกัน

ความหมายของ “การตีพิมพ์บทความซ้ำ”

หนังสือ “AMA Manual of Style: a guide for authors and editors” พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ความหมายของ “การตีพิมพ์บทความซ้ำ” ไว้ว่าเป็นการเขียนบทความเดียวกันตีพิมพ์เผยแพร่ในเวลาเดียวกันในวารสารต่างกันตั้งแต่ ๒ ฉบับขึ้นไป หรือการส่งบทความเดียวกันตีพิมพ์ในวารสารต่างกันภายหลังจากการตีพิมพ์บทความนั้นไปแล้ว นอกจากจะเป็นบทความเดียวกันแล้ว ยังหมายรวมถึงบทความ ๒ เรื่อง โดยผู้นิพนธ์ที่มีเนื้อหาหลักเหมือนกัน มีตารางเหมือนกัน หรือมีภาพประกอบเหมือนกัน ในที่นี้ ผู้นิพนธ์มี

ความหมายครอบคลุมมากกว่าผู้วิจัย เพราะบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนั้นอาจไม่ได้เป็นนิพนธ์ต้นฉบับ (original article) ดังนั้น “การตีพิมพ์บทความซ้อน” จึงเกิดขึ้นกับบทความชนิดใดก็ได้ ในปัจจุบัน นอกจากวารสารที่ตีพิมพ์เป็นเล่มแล้ว ยังนับรวมบทความที่เผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

มีข้อยกเว้นที่ไม่นับเป็น “การตีพิมพ์บทความซ้อน” ในกรณีที่ต้องเผยแพร่บทความสำคัญที่ต้องการให้ทราบกันโดยทั่วไป เช่น บทความแนะนำเวชปฏิบัติจากสมาคม คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือกลุ่มทำงานต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้วารสารที่ยินดีตีพิมพ์บทความดังกล่าวต้องตกลงกันเรียบร้อยแล้วในการเผยแพร่ในลักษณะนี้ ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “secondary publication” “dual publication” หรือ “parallel publication”^๑

ผู้วิจัยบางคนเห็นว่าการเผยแพร่ผลงานการวิจัยของตนไปลงตีพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ สามารถกระทำได้ ถ้านำเสนอให้กับกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ซึ่งสามารถกระทำได้ ถ้ามหาวิทยาลัยนั้นมีเนื้อหาเหมือนกันไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเนื้อหาที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น บางคนพยายามเขียนบทความให้ดูแตกต่างกันโดยใช้ชื่อเรื่องที่แตกต่างกัน ลำดับของผู้นิพนธ์ต่างกัน ซึ่งมักพบในกรณีที่ต้องการหลีกเลี่ยงการถูกกล่าวหาว่าเป็น “การตีพิมพ์บทความซ้อน”

สำหรับผู้วิจัยที่ได้โอนลิขสิทธิ์ของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเรียบร้อยแล้ว พึงตระหนักไว้เสมอว่าเนื้อหาทุกอย่างที่ปรากฏในบทความชิ้นนั้น ตกเป็นลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์โดยถูกต้องตามกฎหมาย พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗^๒ แล้ว หรือตามกฎหมายลิขสิทธิ์ (copyright law) ในต่างประเทศ (ยกเว้นแนวคิด กระบวนการคิด ซึ่งไม่ถือเป็นสิ่งที่มีลิขสิทธิ์ได้ แต่อาจจดสิทธิบัตรได้ เช่น เทคนิคต่าง ๆ เป็นต้น) ซึ่งสิทธิในการใช้ซ้ำ ทำซ้ำ ดัดแปลง หรือจัดจำหน่ายนั้นตกเป็นของผู้ถือลิขสิทธิ์นั้นเพียงผู้เดียว ผู้วิจัยมักเข้าใจว่าตนเป็นผู้ทำการวิจัยนั้นมาโดยตลอด ต้องมีสิทธิในการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในผลงานวิจัยของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด นำไปสู่ปัญหา “การตีพิมพ์บทความซ้อน”

และยังมีปัญหาละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาอีกด้วย ดังนั้นถ้าผู้วิจัยต้องการใช้เนื้อหา ตาราง หรือภาพประกอบเดียวกันกับที่ได้ตีพิมพ์แล้วในบทความที่ได้โอนลิขสิทธิ์ไปแล้ว จำเป็นต้องเขียนจดหมายหรือติดต่อขออนุญาตจากสำนักพิมพ์ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถูกต้อง ซึ่งมักได้รับอนุญาต (แต่อาจต้องเสียค่าใช้จ่ายบ้างในข้อตกลงกับสำนักพิมพ์บางแห่ง) ควรระลึกไว้ด้วยว่า การดัดแปลงตารางที่เคยลงตีพิมพ์ไปแล้ว ก็ต้องขออนุญาตด้วย เพราะเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้นที่มีสิทธิดัดแปลงงานที่มีลิขสิทธิ์นั้นได้^๓

ในกรณีที่วารสารตีพิมพ์บทความหนึ่งซ้ำอีกครั้งอาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน ในลักษณะเช่นนี้บรรณาธิการของวารสารดังกล่าวต้องลงประกาศแจ้งให้ทราบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้ามบรรณาธิการพบว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ไปในวารสารของตนนั้นซ้ำซ้อนกับบทความของผู้นิพนธ์ที่เคยตีพิมพ์ไว้ในวารสารอื่นในลักษณะของ “การตีพิมพ์บทความซ้อน” บรรณาธิการต้องสอบถามผู้นิพนธ์ให้ชี้แจงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าได้คำอธิบายเป็นที่น่าพอใจและพบว่าไม่ใช่ความผิดในลักษณะ “การตีพิมพ์บทความซ้อน” ก็ จะชี้แจงให้ผู้ชี้แจงข้อมูลนี้ทราบ ซึ่งผู้แจ้งข้อมูลอาจเป็นผู้พิจารณาต้นฉบับ (reviewer) หรือผู้อ่าน บางครั้งผู้แจ้งอาจเป็นผู้มีชื่อร่วมอยู่ในกลุ่มผู้นิพนธ์ หรือกลุ่มทำงานของผู้วิจัยซึ่งเกิดความไม่พอใจเป็นการส่วนตัวกับผู้นิพนธ์หรือผู้วิจัย แต่ถ้าคำอธิบายที่ชี้แจงมานั้นไม่น่าพอใจ บรรณาธิการควรต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นิพนธ์หรือผู้วิจัยทราบ เพื่อช่วยจัดการสืบสวนแก้ไข ปัญหาให้ลุล่วง ตามข้อแนะนำของคณะกรรมการเกี่ยวกับจริยธรรมการตีพิมพ์ (committee on publication ethics)^๔ อันที่จริงแล้ว บรรณาธิการไม่มีหน้าที่ในการสืบสวนหาความจริง แต่เมื่อได้ข้อยุติแล้วพบว่ามี “การตีพิมพ์บทความซ้อน” จริง บรรณาธิการของวารสารที่ตีพิมพ์บทความซ้อนต้องลงประกาศในวารสารฉบับถัดไป โดยต้องลงประกาศแก้ไขว่ามีการตรวจพบ “การตีพิมพ์บทความซ้อน” และควรลงคำชี้แจงของผู้นิพนธ์ด้วย นอกจากนี้ยังต้องแจ้งให้บรรณาธิการของวารสารที่ตีพิมพ์บทความชิ้นแรกนั้นทราบด้วย^๕

ผู้วิจัยบางคนส่งบทความเดียวกันไปยังกองบรรณาธิการของวารสารมากกว่า ๑ แห่ง โดยหวังว่าเป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับการตีพิมพ์มากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมในการนำเสนอผลงานอีกแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า “การส่งต้นฉบับซ้ำ (Duplicate submission)”^๑ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ โดยมากแล้ววารสารส่วนใหญ่ มักแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งต้นฉบับให้พิจารณาสำหรับการลงตีพิมพ์ในวารสารเพียงฉบับเดียว โดยมีเหตุผลสำคัญ คือ ความสิ้นเปลืองในทรัพยากรต่าง ๆ ที่กองบรรณาธิการของวารสารมากกว่า ๑ แห่งต้องเสียไป (แทนที่จะเสียเพียงแห่งเดียว) สิ้นเปลืองกระดาษและทรัพยากรต่าง ๆ ในการตีพิมพ์ (ถ้าได้ตีพิมพ์ในวารสารมากกว่า ๑ ฉบับ) ก่อให้เกิดมลภาวะทางวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นความไว้อ่อนเชื่อใจ (ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด ถ้าไม่ทราบว่าเป็นบทความเดียวกัน) การเก็บข้อมูลซ้ำซ้อนรบกวนการทบทวนวรรณกรรม (literature review) และการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยเฉพาะ meta-analysis และทำให้ผู้นิพนธ์หรือผู้วิจัยเองเสียชื่อเสียงได้^๒

ทั้ง “การตีพิมพ์บทความซ้ำและการส่งต้นฉบับซ้ำ” ก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมในการนำเสนอผลงานอย่างชัดเจน ถ้าผู้นิพนธ์ไม่แจ้งให้ทราบว่า ได้เคยตีพิมพ์บทความนี้มาแล้ว มีชื่อเรียกเฉพาะว่า “การตีพิมพ์ซ้ำที่ปิดบัง (covert duplication)”^๓

หวังว่าบทความนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับ ผู้วิจัยและผู้นิพนธ์ ในการหลีกเลี่ยงปัญหา “การตีพิมพ์บทความซ้ำและการส่งต้นฉบับซ้ำ” และสามารถใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัยได้อย่างเหมาะสมหลังโอนลิขสิทธิ์ให้วารสารหรือสำนักพิมพ์แล้ว

เอกสารอ้างอิง

๑. Flanagan A. Duplicate publication. In: Iverson C, chair editor. AMA manual of style: a guide for authors and editors. 10th ed. Oxford (England): Oxford University Press; 2007. p. 148-55.
๒. พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ เผยแพร่โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ [อ้างอิงเมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๒ จาก http://www.ipthailand.org/ipthailand/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=213&Itemid=364]
๓. Committee on Publication Ethics [อ้างอิงเมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๒ จาก http://publicationethics.org/files/u2/01B_Redundant_Published.pdf]